

Колісник Анна Сергіївна
*молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України,
Народний депутат України*

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У представленій публікації розглянуто принципи державного фінансового контролю в Україні. Запропоновано до їх кола відносити такі, як: законність, системність, прозорість, оперативність, об'єктивність, паритетність публічних та приватних інтересів. відповідальність.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, суб'єкти господарювання, принципи державного фінансового контролю.

Kolisnyk Anna
*Junior Researcher of the Research Institute of Providing Legal
Framework for the Innovate Development of NALS of Ukraine,
State Deputy of Ukraine*

PRINCIPLES OF STATE FINANCIAL CONTROL OVER THE ACTIVITIES OF BUSINESS ENTITIES

The presented publication considers the principles of public financial control in Ukraine. It is proposed to include in their circle such as: legality, system, transparency, efficiency, objectivity, parity of public and private interests. responsibility.

Keywords: state financial control, business entities, principles of state financial control.

Сучасний стан соціально-економічного розвитку української держави характеризується, з одного боку, динамізмом та багатовекторністю процесів розвитку та реформ у всіх сферах суспільного життя загалом та державного управління зокрема, які обумовлені

передусім її євроінтеграційними прагненнями. А з іншого – складністю реалізації загальнонаціональних завдань і цілей у різних сферах суспільного життя через низку чинників, зокрема: обмежений обсяг необхідних фінансових ресурсів у державі, недосконалість та неузгодженість законодавчої бази, низький рівень взаємодії державних органів між собою та суспільством, низький рівень фінансової дисципліни тощо.

У таких умовах особливої актуальності набувають питання результативності інструментів, які використовує держава для створення підґрунтя і стимулів для проведення реформ та розвитку потужної та ефективної системи управління державними фінансами, зокрема, державного фінансового контролю як невід’ємної умови для забезпечення стійкого соціально-економічного зростання. У цьому контексті слід акцентувати увагу на важливості основних засад здійснення державного фінансового контролю, оскільки, як і будь-яке явище правової дійсності, фінансовий контроль розвивається на основі відповідних принципів. А обґрунтований підхід до їх формулювання сприяє більш глибокому розумінню цього явища.

Підкреслимо відсутність одностайного підходу до визначення принципів державного фінансового контролю у сучасній правовій науці. Приміром, О. Ю. Грачова підкреслює, що принципи державного фінансового контролю тотожні принципам фінансової діяльності держави й закріплені у чинному законодавстві, зокрема – в Основному законі держави та інших законах [5, с. 67]. Навряд чи такі міркування заслуговують на підтримку. Безумовно, між фінансовою діяльністю держави та державним фінансовим контролем, що має місце на кожній стадії такої діяльності, існує взаємозв’язок. У той же час фінансова діяльність держави та державний фінансовий контроль – різні правові явища, а отже, й принципи, на основі яких вони здійснюються, будуть різними.

На переконання Д. В. Лученка, принципи фінансового контролю становлять собою науково обґрунтовані й апробовані практикою принципи, закріплені прямо або опосередковано в нормативно-правових актах основи організації та здійснення контролю [1, с. 200]. Як вказує Л. А. Савченко, принципи фінансового контролю відіграють

важливу роль, їх дотримання контролюючими суб'єктами, підконтрольними суб'єктами, іншими учасниками, які беруть участь у фінансово-контрольному процесі сприяє ефективності, дієвості і результативності самого контролю у сфері публічних фінансів, належному виконанню його мети і завдань [4, с. 7]. Дійсно, принципи державного фінансового контролю ілюструють роль держави у сфері публічних фінансів, оскільки вони мають певні гарантії щодо їх реалізації. На нашу думку, саме нормативне закріплення принципів державного фінансового контролю є вкрай важливим, оскільки сприяє захисту прав підконтрольних суб'єктів, зокрема, суб'єктів господарювання й належній діяльності контролюючих суб'єктів протягом всього процесу здійснення такого контролю через їх загальнообов'язковість.

Фактично, коли принципи віднаходять своє законодавче закріплення в актах чинного законодавства, у разі їх недотримання передбачається юридична відповідальність. Це вважаємо позитивним, оскільки в сучасних реаліях рівень правової свідомості учасників правовідносин, у тому числі й тих, що пов'язані зі здійсненням державного фінансового контролю, не завжди високий й саме за допомогою заходів державного примусу забезпечується належна поведінка учасників таких відносин.

Далі розглянемо принципи, які стосуються здійснення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання та закріплені у чинному законодавстві України. Так, у ст. 3 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарювання» [2] закріплено доволі широкий перелік принципів (більше 15), за якими здійснюється державний контроль у сфері господарювання. Так, до них належать, наприклад, такі, як:

- пріоритетність безпеки у питаннях життя і здоров'я людини, функціонування і розвитку суспільства, середовища проживання і життєдіяльності перед будь-якими іншими інтересами і цілями у сфері господарської діяльності;
- підконтрольність і підзвітність органу державного нагляду (контролю) відповідним органам державної влади;
- рівність прав і законних інтересів усіх суб'єктів господарювання;

• гарантування прав та законних інтересів кожного суб'єкта господарювання;

• відкритість, прозорість, плановість й системність державного нагляду (контролю);

• дотримання умов міжнародних договорів України;

• незалежності органів державного нагляду (контролю) від політичних партій та будь-яких інших об'єднань громадян;

• наявності одного органу державного нагляду (контролю) у складі центрального органу виконавчої влади.

• презумпції правомірності діяльності суб'єкта господарювання у разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків суб'єкта господарювання та/або поноважень органу державного нагляду (контролю) та інші.

З наведеного ми бачимо, що у наведеній нормі законодавець не розкриває змісту вказаних засад, а лише перелічує їх. Такий підхід вбачається декларативним та таким, що потребує подальшого переосмислення й удосконалення. Підкреслимо, що Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарювання» є нормативно-правовим актом, яким встановлено загальні положення щодо здійснення державного контролю у сфері господарювання.

Показово, що Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [3], який виступає базовим нормативно-правовим актом щодо здійснення державного фінансового контролю відповідними органами влади й був прийнятий для визначення правових та організаційних засад здійснення державного фінансового контролю, взагалі оминув увагою принципи державного фінансового контролю. На нашу думку, принципи державного фінансового контролю становлять собою своєрідний синтез загальноправових та спеціальних засад, на основі яких вибудовується вся комплексна система здійснення державного фінансового контролю. На основі детального аналізу сутності державного фінансового контролю, доктринальних та нормативних положень щодо

визначення основних засад державного фінансового контролю, пропонуємо доповнити Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» ст. 21 такого змісту:

«Стаття 2¹. Принципи державного фінансового контролю

1. Принципами державного фінансового контролю є:

1) законність – неухильне дотримання суб'єктами державного фінансового контролю приписів Конституції України, Законів України та підзаконних нормативно-правових актів щодо здійснення такого контролю; відповідність всіх прийнятих рішень приписам чинного законодавства;

2) прозорість – інформування громадськості та налагодження зв'язків з нею шляхом розгляду та надання на звернення (запити, скарги, заяви) громадян письмової або усної інформації за погодженням з ініціаторами контрольних заходів;

3) системність – державний фінансовий контроль становить собою цілісну систему, що включає горизонтальні та вертикальні взаємозв'язки між об'єктами і суб'єктами державного фінансового контролю (уповноваженими та підконтрольними);

4) оперативність – контролюючі суб'єкти повинні швидко проводити контрольні дії, щоб не порушувати процес функціонування підконтрольного суб'єкта;

5) об'єктивність – незалежність результатів державного фінансового контролю від будь-якого впливу на суб'єктів контролю (з боку третіх осіб та (або) певних умов чи обставин);

6) паритетність приватних і публічних інтересів – гармонізація законних інтересів суспільства та прав приватних осіб (суб'єктів господарювання) при здійсненні державного фінансового контролю;

7) відповідальність – застосування заходів впливу до уповноважених суб'єктів здійснення державного фінансового контролю у разі порушення відповідних норм права.»

ЛІТЕРАТУРА

1. Лученко Д. В. Проблеми систематизації принципів контрольно-процесуальної діяльності. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2003. № 5. С. 199-207.

2. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарювання: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>

3. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарювання: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/877-16>

4. Савченко Л. А., Сірош М. В. Правові проблеми реалізації принципів фінансового контролю у фінансово-контрольному процесі: монографія. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2016. 192 с.

5. Финансовое право: учебник / под ред. Е. Ю. Грачевой. Москва: Право и закон. Колос, 2003. 384 с.

REFERENCES

1. Luchenko D. V. (2003). Problemy systematyzatsii pryntsyviv kontrolno-protseualnoi diialnosti. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia - State building and local self-government*, 5, 199-207 [in Ukrainian].

2. Pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodariuvannia: Zakon Ukrainy vid 26.01.1993 r. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text> [in Ukrainian].

3. Pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodariuvannia: Zakon Ukrainy vid 05.04.2007 r. № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/877-16> [in Ukrainian].

4. Savchenko L. A., Sirosh M. V. (2016). Pravovi problemy realizatsii pryntsyviv finansovoho kontroliu u finansovo-kontrolnomu protsesi. Kyiv: Vyd-vo «Tsentr uchbovoi literatury» [in Ukrainian].

5. Finansovoye pravo. (2003). E. Yu. Gracheva (Ed.). Moskva: Pravo i zakon. Kolos [in Russian].